

KODEKS ETIKE

medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov Slovenije

»Temeljna naloga medicinske sestre je krepitev zdravja, preprečevanje bolezni, obravnavanje zdravja ter lajšanje trpljenja, ... neločljivo povezano z zdravstveno nego je spoštovanje življenja, dostojanstvo in pravice človeka.«

- Delo medicinske sestre ima močan vpliv na zdravje in življenje ljudi. S tem prevzema veliko odgovornost, ki je ni mogoče opredeliti samo z zakoni in predpisi, pomembna je etična drža posameznika, ki izhaja iz njegovih moralnih vrednot.
- Kodeks etike ima namen, da pomaga medicinski sestri pri oblikovanju etičnih vrednot ter kot vodilo in spodbuda pri zahtevnem delu v praksi zdravstvene nege.
- Medicinske sestre naj ne bi samo poznale etična načela, temveč ravnale etično v vseh stanjih in ob vsakem času.
- Po naravi svojega dela je medicinska sestra zagovornik koristi varovanca ter mu nudi fizično, psihično, duhovno ter moralno podporo.
- Kodeks je namenjen vsem medicinskim sestram ter sodelavcem v negovalnem timu. Za medicinske sestre, ki še vstopajo v poklic, služi kodeks kot opora pri oblikovanju lastnih moralnih stališč, kot vir znanja ter refleksije. Za vse, ki so že v poklicu, pa služi tudi kot osnova za etično presojo svojega dela.
- Spoštovanje in razvijanje humanih vrednot poklica omogoča medicinski sestri večje zadovoljstvo pri delu ter osebno rast.

NAČELO I - medicinska sestra in varovanec

Medicinska sestra skrbi za ohranitev življenja in zdravja ljudi. Svoje delo je dolžna opravljati humano, strokovno in odgovorno ter v odnosu do varovanca spoštovati njegove individualne potrebe in vrednote

Standardi:

- Dejavniki, kot so rasa, narodnost, vera, socialni položaj, spol, starost, zdravstveno stanje ali politično prepričanje ne smejo vplivati na odnos do varovanca.
- Individualni programi zdravstvene nege zahtevajo celostno obravnavo posameznika, družine in skupnosti. Vključujejo fizične, psihične, duhovne in socialne potrebe varovanca ter upoštevajo njegovo kulturo ter osebna prepričanja.
- Medicinska sestra v sodelovanje z varovancem vključuje v obravnavo tudi člane družine ter osebe, ki so varovancu blizu.

NAČELO II

Medicinska sestra spoštuje pravico varovanca do izbire in odločanja. (Avtonomija varovanca)

Standardi:

- Soglasje varovanca je pogoj za sprejemanje odločitev o predvidenem programu zdravstvene nege.
- Soglasje se lahko izrazi na različne načine, najpogosteje na osnovi pogovora.
- Soglasje je proces, pri katerem varovanec aktivno sodeluje pri načrtovanju in izvajanju zdravstvene nege.

Profesionalna etika zahteva od medicinske sestre dejavnosti, ki presegajo pravne zahteve soglasja; npr. čeprav otrok pravno ne more dati soglasja, ga vseeno na primeren način seznanjamo in vključujemo v postopke.
- Za pridobitev soglasja ne smemo uporabljati statusne moči, prisile ali zavajati varovanca.
- Bolezen ali drugi dejavniki lahko začasno ali trajno zmanjšajo varovančevo sposobnost samoodločanja (avtonomije). Medicinske sestre imajo nenehno dolžnost, da vrednotijo avtonomijo takih varovancev in jim nudijo možnost izbire v okviru njihove sposobnosti. Ob tem jim pomagajo, da vzdržujejo oziroma znova pridobijo možno stopnjo avtonomije.

- Kadarkoli dajemo varovancu informacije, mora biti to storjeno na osnovi resnice, razumljivo in na človeško obziren način.
- Če se vprašanja varovanca nanašajo na področje izven zdravstvene nege, ga napoti k za to pristojnemu zdravniku ali drugemu zdravstvenemu delavcu.

NAČELO III

Medicinska sestra je dolžna varovati kot poklicno skrivnost podatke o zdravstvenem stanju varovanca, o vzrokih, okoliščinah in posledicah tega stanja.

Standardi:

- Za poklicno skrivnost se šteje vse, kar medicinska sestra pri opravljanju svojega poklica zve o varovancu ter o njegovih osebnih, družinskih in socialnih razmerah, pa tudi vse informacije v zvezi z ugotavljanjem, zdravljenjem in spremljanjem bolezni. Medicinska sestra je dolžna varovati poklicno skrivnost tudi pred družinskimi člani varovanca in tudi po bolnikovi smrti.
- Dolžnosti varovanja poklicne skrivnosti lahko medicinsko sestro razreši prizadeta oseba sama ali sodišče, za mladoletne osebe in osebe pod skrbništvom pa starši oziroma skrbniki.
- Medicinska sestra je pristojna dajati podatke o zdravstvenem stanju varovancev z vidika zdravstvene nege, ki jih opredeljuje z negovalno diagnozo.
- Podatke o zdravstvenem stanju bolnika daje bolnikovim ožjim svojcem, sorodnikom ali skrbniku zdravnik, ki bolnika zdravi.
- Dolžnost zdravstvene institucije je, da vzpostavlja in vzdržuje tak informacijski sistem, ki ščiti varovančevo skrivnost, npr. z omejitvijo dostopa do dokumentacije. Posebej se to nanaša na računalniški informacijski sistem.

Omejitve:

- Medicinska sestra se moralno ni dolžna držati poklicne molčečnosti, če bi bila zaradi pomanjkanja informacij ogrožena varnost varovanca, družine ali skupnosti. Če se medicinska sestra sooča z nujnostjo razkriti skrivnost, naj bo le-ta omejena na tisto število ljudi, ki je nujno potrebno, da se prepreči škodljivo delovanje.

NAČELO IV

Medicinska sestra spoštuje dostojanstvo in zasebnost varovanca v vseh stanjih zdravja, bolezni in ob umiranju

Standardi:

- Medicinska sestra mora izvajati svojo dejavnost na način, ki vključuje varovanca kot enkratno, neponovljivo osebnost z vsemi svojimi posebnostmi.
- Pri svojem delu medicinska sestra čimbolj upošteva ter spoštuje pravico do zasebnosti. To se še posebej nanaša na bolnikovo intimnost, upanje, strah, trpljenje ter bolečino.
- Umirajočemu varovancu je treba kar najbolj zagotoviti ustrezno zdravstveno nego in oskrbo, razumevajoč odnos, lajšanje trpljenja, izpoved verskega prepričanja ter mirno smrt, dostojno človeka. Razumevajoč odnos se še posebej nanaša na spoštovanje upanja, na pomoč ob zaskrbljenosti ter pri izražanju potrebe po varnosti.
- Posebna pozornost, obzirnost in pomoč naj bo namenjena svojcem umirajočega ali umrlega in osebam, ki so mu bile blizu, da lažje prebolijo to izgubo.

NAČELO V

Medicinska sestra je dolžna nuditi varovancu kompetentno zdravstveno nego.

Standardi:

- Medicinska sestra je pri opravljanju svojega poklica v mejah svoje strokovne usposobljenosti samostojna in neodvisna ter za svoje delo odgovorna pred svojo vestjo, varovancem in družbo.
- Pristojnost medicinske sestre je, da odloča, načrtuje, izvaja in nadzira zdravstveno nego. V procesu zdravstvene nege je odgovorna medicinski sestri – vodji negovalnega tima.
- Medicinske sestre morajo svoje znanje nenehno izpopolnjevati.
- Pridobljeno strokovno znanje je medicinska sestra dolžna posredovati kolegicam in kolegom ter ostalim članom timov.
- Medicinska sestra si prizadeva za osebno in strokovno rast.
- Medicinska sestra si prizadeva za napredek zdravstvene kulture.
- Medicinska sestra je dolžna, da si prizadeva za razvoj in napredek stroke kot celote in uvajanje novosti iz stroke.

- Medicinska sestra je soodgovorna v skrbi za zdravje in življenje ljudi, zato je dolžna delovati zdravstvenovzgojno. Zdravstvena vzgoja je ena izmed njenih temeljnih nalog.
- Medicinska sestra ne sme odkloniti nujne medicinske pomoči, ustrezne svoji strokovni usposobljenosti, ne glede na to, ali je za to pomoč izrecno zaprošena.
Medicinske sestre morajo biti pripravljene, da se odzovejo na delo v izjemnih razmerah, zavedajoč se moralne in človeške odgovornosti.
- Medicinska sestra ne izvaja postopkov, za katere nima ustreznih izkušenj. Izjema so le nujni primeri pri poškodbah in boleznih, ki neposredno ogrožajo življenje varovanca.
- Medicinska sestra ne sme zlorabiti medsebojnega zaupanja z varovanci ali možnosti dostopa do njihove lastnine, stanovanja ali delovnega mesta.
- Medicinska sestra lahko odkloni darilo, uslugo, gostoljubnost in komercialni interes, če ga je mogoče razlagati kot prizadevanje, da bi z nedopustnim vplivom dosegla kako ugodnost zase ali za varovanca.

Omejitve:

- Medicinske sestre lahko odklonijo zdravstveni poseg, če sodijo, da ni v skladu z njihovo vestjo in mednarodnimi pravili medicinske etike.
- Medicinska sestra mora o svojem ugovoru vesti obvestiti zdravstveni zavod. Zdravstveni zavod mora to upoštevati, vendar varovancem zagotoviti možnost za nemoteno uveljavljanje pravic iz zdravstvenega varstva.
- Medicinska sestra ne sme odkloniti nujne medicinske pomoči.

NAČELO VI

Delovanje medicinskih sester mora temeljiti izključno na odločitvah v korist varovanca.

Standardi:

- Pri svojem delu v praksi naj se medicinske sestre zavzemajo za take pogoje dela, ki bodo omogočali izvajanje zdravstvene nege v skladu z vrednotami in standardi kodeksa etike.
- Medicinska sestra upošteva načela strokovnega ravnanja in odkloni vsakršen poseg, ki bi po njenem strokovnem prepričanju in vesti mogel biti neetičen ali za varovanca škodljiv.
- Delovanje medicinske sestre mora temeljiti na odločitvah, ki varovancu krepijo, ohranjajo in obnavljajo zdravje ter lajšajo trpljenje. Ta odnos ne sme biti pogojen s koristoljubnostjo, zadovoljevanjem osebnih ambicij ali z namenom, da se pridobijo kakršnekoli druge osebne koristi.
- Vodstvene medicinske sestre nosijo posebno odgovornost, ki izhaja iz skrbi za sedanje in bodoče varovance. V okviru dosegljivih možnosti so dolžne, da se te uporabijo čimbolj učinkovito in da se zagotovi čim večja korist za varovance. Dolžne so vzpostaviti tak sistem organizacije, ki bo omogočal čim višjo kakovost dela ter ščitil varovanca pred nestrokovno, neetično in samovoljno dejavnostjo članov službe zdravstvene nege. Vodje pomagajo članom tima pri reševanju etičnih dilem in sprejemanju etičnih odločitev.
- Medicinske sestre, ki opravljajo pedagoško delo, so dolžne zagotoviti, da je praktično delo ob varovancu vodeno v soglasju s strokovnimi in etičnimi načeli, ter s posebno pozornostjo na dostojanstvo človeka. Mentor je dolžan zagotoviti, da so študenti in dijaki seznanjeni s Kodeksom in sprejemajo določbe Kodeksa.

NAČELO VII - medicinska sestra in sodelavci

Zdravstvena obravnava varovancev naj predstavlja skupno prizadevanje strokovnjakov različnih zdravstvenih poklicev: medicinska sestra priznava in spoštuje delo sodelavcev.

Standardi:

- Sodelovanje med medicinskimi sestrami ter odnos do drugih zdravstvenih delavcev naj temelji na odkritosti, poštenosti ter kolegialnih odnosih.
- Stanovska pripadnost in poklicna dolžnost zavezujeta medicinsko sestro, da ne odreče strokovne pomoči drugi medicinski sestri, če jo ta zaprosi.

- Odnosi med medicinskimi sestrami morajo temeljiti na spoštovanju in korektnosti. Pri tem so dolžne upoštevati življenjske in strokovne izkušnje starejših in nadrejenih ter učiteljev, ki naj bodo mlajšim sodelavcem za zgled in vodilo.
- Medicinske sestre morajo nameniti posebno skrb in pozornost študentom in dijakom zdravstvenih šol ter pripravnikom.
- Solidarnost in kolegijalnost se kaže tudi v tem, da medicinske sestre skrbijo za obolelo kolegico, za obolele druge zdravstvene delavce, dijake in študente zdravstvenih šol.
- Nesoglasje naj ne izzove nekorektnega obnašanja. V primerih, ko nesporazumov ni mogoče zgladiti, morajo poskušati doseči spravo organi Zbornice zdravstvene nege Slovenije.

NAČELO VII

- Če medicinska sestra sumi, da sodelavci nekompetentno ali neetično obravnavajo varovanca, je dolžna, da ugotovi čim več dejstev o nepravilnostih, ter o njih poroča predstojnikom in če napake niso odpravljene, tudi strokovnim telesom Zbornice zdravstvene nege Slovenije.

- Medicinska sestra, ki si prizadeva, da zaščiti varovanca pred nekompetentno ali neetično oskrbo, lahko v svojem okolju doživlja različne pritiske. Kolegice in profesionalno združenje so dolžni, da ji pomagajo.

NAČELO VIII - medicinska sestra in družba

Medicinska sestra naj vedno ravna v skladu z usmeritvami, ki zagotavljajo boljše zdravje in nadaljnji razvoj zdravstva v družbi.

Standardi:

- Medicinska sestra je skupaj z drugimi zdravstvenimi delavci in ostalimi državljani odgovorna za načrtovanje in izvajanje programov zdravstvenega varstva.
- Medicinska sestra si prizadeva za take razmere zaposlovanja, ki omogočajo kakovostno zdravstveno nego ter pripomorejo k večjemu strokovnemu zadovoljstvu zaposlenih.
- Medicinska sestra ima pravico in dolžnost, da si preko svojih strokovnih in drugih organizacij prizadeva za:
 - o vrednotenje zdravstvene nege v družbi,
 - o ustrezne delovne razmere,
 - o ustrezno vrednotenje dela,
 - o pravno zaščito opravljenega dela.

NAČELO IX - medicinska sestra in poklic

Poklicne organizacije medicinskih sester sprejemajo odgovornost za varovanje in podpiranje etičnih načel v zdravstveni negi. Izpolnitev teh nalog pa od njih zahteva, da se odzivajo na potrebe in zakonite interese varovancev ter medicinskih sester.

Standardi:

- Poklicna združenja si morajo prizadevati za uveljavljanje želenih standardov zdravstvene nege v praksi ter ustrezno izobraževanje medicinskih sester.
- Poklicna združenja predstavljajo interese zdravstvene nege v javnosti, pri oblikovanju zdravstvene politike, v odnosu do delodajalcev, v javnih medijih itd.
- Medicinska sestra, ki deluje v poklicnih združenjih, naj sodeluje pri vzpostavljanju in vzdrževanju takega socialnoekonomskega položaja zdravstvene nege, njenih nosilcev in izvajalcev, da bodo enakopravni v primerjavi z drugimi področji.
- Poklicna združenja naj aktivno podpirajo in razvijajo možnosti za izobraževanje o etičnih vidikih zdravstvene nege, ki naj bo dostopno vsem medicinskim sestram.